

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ
педагогічної освіти
і освіти дорослих
НАНУ України

ІНСТИТУТ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ
ОСВІТИ

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД, СТРАТЕГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції

Київ - 2024

УДК 377/378:005.745(082)

Р 64

Рекомендовано до друку

вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України (протокол №4 від 29 квітня 2024 р.)

Рецензенти:

Діденко О. В., доктор педагогічних наук, професор

Тринус О. В., кандидат педагогічних наук, старший дослідник

Р 64   **Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи** [Електронний ресурс] : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-прак. конф. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих ім. Івана Зязюна НАПН України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського та ін.; [наук. ред. М. В. Артюшина, Н. В. Кулалаєва, О. А. Лавріненко, Л. М. Петренко, Г. М. Романова]. – Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. – 130 с.

ISBN 978-617-7221-98-1

У збірнику представлено тези доповідей, презентованих учасниками VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (4 квітня 2024 р. м. Київ), що висвітлюють сучасні проблеми розвитку професійної культури. Представлені в збірнику матеріали систематизовано відповідно до актуальних проблем професійної і педагогічної освіти: теоретичний і практичний вимір професійної освіти; сучасні трансформації вищої і професійної освіти в контексті вимог ринку праці; теоретичні і методичні основи підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників для післявоєнного відновлення України; трансформаційне навчання дорослих; науково-інформаційне забезпечення розвитку професійної і вищої освіти в умовах війни та для післявоєнного відновлення України.

Для наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, учителів, здобувачів освіти закладів вищої і фахової передвищої освіти, формальної і неформальної освіти.

УДК 377/378:005.745(082)

ISBN 978-617-7221-98-1

© ШООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2024

© КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2022

© ДНПБ України імені в. О. Сухомлинського

© Ірпінський фаховий коледж економіки та права

© ГО «Інститут соціогуманітарної політики»

<i>Кравченко Олена Іванівна</i> УПРАВЛІННЯ ОСОБИСТІСНИМ РОЗВИТКОМ КЕРІВНИХ КАДРІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	77
<i>Кучерявий Олександр Георгійович</i> ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНО-ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	80
<i>Пилипчук Ярослав Валентинович</i> БОЙОВА ПСИХІЧНА ТРАВМА (СПРОБА ІНФОРМАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ).....	83
<i>Скасків Лілія Василівна</i> МІСЦЕ АЛГЕБРАЇЧНИХ СТРУКТУР У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ.....	86
<i>Сліпчишин Лідія Василівна, Дорохін Андрій Олександрович</i> КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ	88

**ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: СТРАТЕГІЇ І МОДЕЛІ ОСВІТИ
ДОРΟΣЛИХ..... 93**

<i>Артюшина Марина Віталіївна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРЕНІНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	93
<i>Кулалаєва Наталя Валеріївна</i> ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БІЗНЕС-ОСВІТА ТА ТРЕНЕРСТВО»: ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ	100
<i>Найда Павліна Василівна</i> НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У ПІСЛЯВОЄННІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ	105
<i>Пілевич Оксана Анатоліївна, Пілевич Дмитро Станіславович</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	108
<i>Пустова Олена Олександрівна</i> МЕТОДИКА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	110

Список використаних джерел:

1. Artemovych O.D., Skaskiv L.V. Groups with many hypercentral subgroups. *Buletinul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Matematica*. 2008. N 2(57). P. 106-109.
2. Скасків Л.В., Лаговський В.В. Про комутант неперіодичних неабелевих груп із щільною системою неперіодичних неабелевих підгруп. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 2(16) 2023. С.460-468.
3. Скасків Л.В., Лаговський В.В. Про будову одного класу груп з умовою щільності нормальності для неперіодичних неабелевих підгруп. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 5(19) 2023. С.133-144.
4. Скасків Л. В. Теорія чисел та основні структури сучасної математики: навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 70 с.
5. Шищенко І. В., Лукашова Т. Д., Друшляк М.Г., Скасків Л.В. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів математики. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. 2024. Вип. 212. С.141-148.
6. Ярова О.А., Скасків Л.В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців математичної освітньої галузі. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2023. № 3(9). С. 645-655.

Сліпчишин Лідія Василівна

доктор педагогічних наук,
професор кафедри технологічної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

Дорохін Андрій Олександрович

аспірант Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ

Нині, коли Україна знаходиться в стані війни, коли ворог руйнує інфраструктуру, населенні пункти, промислові об'єкти, актуальним стає питання підготовки майбутніх фахівців, які будуть задіяні до відбудови у повоєнний час. Для майбутньої відбудови України потрібно вже сьогодні закладати основу. Відповідно необхідно вивчити наявний стан системи

професійної освіти (професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), виявити її проблеми і визначити перспективи та напрями розвитку.

Як показує аналіз праць науковців, що займаються проблемами професійної освіти та її економічними аспектами (Л. Антонюк, С. Бебко, О. Дідківська, Ю. Заїка, Л. Короткова, М. Портер, О. Решетняк та ін.), сьогодні недостатньо досліджені можливості вдосконалення професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців на кластерних засадах. Це і зумовило тему дослідження кластерних засад ступеневої підготовки педагогів професійного навчання.

Виявлено, що основними проблемами наявного стану системи професійної освіти є: обмежене фінансування на освіту, обмежений доступ до сучасного обладнання, недостатній рівень цифрової компетентності педагогів, зниження мотивації молоді до отримання педагогічної освіти, проблеми з навчальною літературою та дидактичним забезпеченням, недостатня кількість молодих педагогів в освітніх закладах та ін. Якщо порівняти стан П(ПТ)О, ФПО і ВО, то побачимо, що починаючи з 2015 року П(ПТ)О відчутно модернізується. Як повідомляє МОН України: «Ми на порозі відбудови країни. Тому пріоритезуємо профтехосвіту» (А. Лісовий) [2]. У постанові Кабміну України № 925 від 30.11.2016 зі змінами 2020 р. наводяться порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення в закладах П(ПТ)О сучасної матеріально-технічної бази у вигляді навчально-практичних центрів. У 2024 році, незважаючи на складну економічну ситуацію через війну, в Україні в закладах П(ПТ)О МОН планує відкрити ще 100 навчально-практичних центрів. Таких можливостей не мають ФПО і ВО, тому вони шукають шляхи доступу до сучасного обладнання і прагнуть підвищити якість підготовки своїх здобувачів.

Незважаючи на поліпшення умов з матеріально-технічним забезпеченням ЗП(ПТ)О, є проблеми з підготовкою педагогів професійного навчання, які б відповідали сучасним вимогам галузі в умовах цифровізації суспільства. Сьогодні вищі професійні училища, які мають сучасні навчально-практичні центри (3 і більше), змінюють статус на фаховий коледж. Тому кластерне об'єднання з іншими освітніми закладами відкриває доступ до сучасного обладнання.

Освітні послуги виконують свою основну функцію тоді, коли задовольняється попит на випускників. Незадоволений попит на сучасних педагогів професійного навчання є ознакою проблеми з їх підготовкою. Відповідно, щоб вирішити цю проблему, освітній заклад шукає взаємне партнерство, кооперацію освітніх ресурсів, враховуючи необхідність випереджального розвитку, відкритості до нового, гнучкості в рішеннях і забезпечення перебігу інноваційних процесів. Позитивними процесами для системи вищої освіти є: підготовка за інтегрованими професіями, збільшення спектра додаткових спеціалізацій, бажання педагогів будувати професійну і наукову кар'єру, реалізація спільних проєктів між освітніми інституціями, підприємствами, громадськими організаціями і владними структурами.

Як зазначають О. Решетняк та Ю. Заїка, якщо є проблема з підготовкою кадрів, то її можна вирішити за допомогою кластеру. Для цього створюється система підготовки майбутніх фахівців, до якої залучаються бізнес-партнери, наукові установи, галузеві освітні установи, регіональні органи влади. Їхні спільні зусилля спрямовуються на інноваційний розвиток галузі [4, с. 37]. Проаналізувавши розвиток поглядів на поняття «освітній кластер», вони обґрунтували таке визначення: *освітній кластер* – це просторова модель інноваційних процесів у системі освіти, яка передбачає «об'єднання інтелектуальних, кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів інноваційної системи території (регіону або держави в цілому) і спрямована на забезпечення зростання конкурентоспроможності випускників на ринку праці за рахунок задоволення потреб усіх зацікавлених суб'єктів та сприяє економічному розвитку країни в цілому» [4, с. 5].

Сучасні техніко-технологічні зміни, зокрема цифровізація, стають викликом для закладів ВО, адже змінюються система управління освітнім процесом, форми і методи навчання, зростають масштаби використання інформаційних технологій, дедалі важче стає підвищувати конкурентоспроможність національної системи освіти. Як показує зарубіжний досвід, для переборювання сучасних викликів утворюються освітньо-наукові кластери. С. Бебко дає наступне визначення цього об'єднання: «*Освітньо-науковий кластер* – інноваційно-інституційне та добровільне об'єднання локалізованих ЗВО, що мають спільну мету, можливості та знаходяться під впливом загроз, які тісно співпрацюють з науковими установами, органами влади та управління, платформами громадянського суспільства, громадськими організаціями з метою підвищення конкурентоспроможності освітньо-наукових послуг, сприяння соціально-економічному розвитку територій, нарощуванню людського капіталу та підвищення якості життя» [1, с. 3]. Основними принципами, на основі яких функціонує такий кластер, є принципи: законності, цілісності, розвитку, ресурсного забезпечення, ефективності, комплексності.

Ще однією новою моделлю державно-приватного партнерства є освітньо-виробничий кластер, що в умовах постійних техніко-технологічних змін за змістом і формою орієнтований на задоволення потреб ринку праці у висококваліфікованих фахівцях. Він максимально враховує ринкові механізми, територіальну специфіку, економічний і кадровий потенціал регіону. Водночас він створює умови для здійснення інноваційної діяльності та за рахунок оптимізації ресурсів знижує витрати на розвиток освіти [3, с. 8]. Як обґрунтовує Л. Короткова, *освітньо-виробничий кластер* – це «комплекс взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих об'єктів (наукові установи, органи виконавчої влади, підприємства різних форм власності, заклади освіти, громадські організації), дії яких спрямовані на впровадження результатів інтелектуальної діяльності в практику діяльності підприємств та організацій реального сектора економіки, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності регіонального виробництва і створення умов для розширеної диверсифікації, а також

підготовки та випуску висококваліфікованих фахівців, їх успішного працевлаштування» [3, с. 49]. В рамках освітньо-виробничого кластеру постійно оновлюється зміст освіти, відбувається інтеграція навчання і виробництва, налагоджуються нові форми партнерської взаємодії. Однак для створення і розвитку такого кластерного об'єднання регіон повинен мати достатній рівень розвитку інфраструктури інноваційної та освітньої діяльності. Цей рівень визначають за наступними ознаками: природні ресурси, економічний потенціал регіону, людський капітал, розвинута інфраструктура найважливіших видів діяльності (інноваційна, науково-дослідна, освітня та інформаційно-комунікаційна).

Сьогодні кластерні об'єднання вважаються одними з найбільш ефективних форм організації інноваційних процесів. На нашу думку, наведені вище трактування освітнього, освітньо-наукового та освітньо-виробничого кластерів можна поглибити, якщо виокремити освітньо-науково-виробничий кластер, в якому належна увага приділяється трьом важливим компонентам з урахуванням мети діяльності кожного з них – освіта, наука і виробництво. Освітній компонент кластеру включає партнерські освітні заклади і установи – заклади професійної освіти, заклади середньої загальної освіти, обласний навчально-методичний центр П(ПТ)О; науковий компонент включає Університет як основну освітньо-наукову установу і дотичні наукові установи; компонент виробництва представлений роботодавцями (підприємства, установи, організації, приватні підприємці) і відповідними громадськими організаціями (асоціації роботодавців, центр професійного вибору і працевлаштування, фонди сприяння діяльності молодим педагогам і студентам). Усі ці три групи тісно співпрацюють з державними установами та організаціями – департаментом освіти і науки, департаментом економічного розвитку і державною службою зайнятості.

Відповідно до концептуальної ідеї нашого дослідження в основі освітньо-науково-виробничого кластеру знаходиться фаховий коледж, на базі якого впроваджуються новітні методики і технології підготовки педагогів професійного навчання (майстрів виробничого навчання) для різних фахів, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників Університету, коледжу та інших закладів освіти України. Особливістю цього кластеру є те, що набір абітурієнтів здійснюється з урахуванням результатів професійних проб на різні фахові спеціалізації та наявності здібностей до педагогічної роботи. Випускники коледжу можуть продовжувати навчання в Університеті, здобуваючи повну вищу освіту, або працевлаштовуватись у ті освітні заклади, які були запропоновані їм роботодавцями.

Організація роботи коледжу як складової освітньо-науково-виробничого кластеру вимагає розробки системи профорієнтаційної роботи. Для цього нами використано методику професора Фукуями, якою вже упродовж багатьох десятиліть користуються в Японії. Учений розробив «F-тест» (інша назва – «анкета Фукуями»), який спрямований на глибокий самоаналіз та збір інформації про професії, які учень планує вибрати.

Теоретичний вибір учня мають підтвердити практичні професійні проби, в яких завдання є реальними і виконуються самостійно. Інноваційність методики полягає в тому, що тест дає можливість виявити ступінь відповідності намірів особи дійсності. У нашому дослідженні передбачено, що проводяться проби як на технологічний напрям, так і на педагогічний. Це суттєво зменшує ймовірність того, що педагогом професійного навчання стане випадкова особа.

Отже, на основі викладеного вище доходимо висновку щодо перспективності організації підготовки майбутніх педагогів професійного навчання на кластерних засадах. Враховуючи мету функціонування освітнього, освітньо-наукового, освітньо-виробничого і освітньо-науково-виробничого кластерів, вважаємо, що для підготовки педагогів професійного навчання найбільш доцільним видом кластерів є останній, а провідною формою організації навчання є дуальна. Водночас доуніверситетська профорієнтаційна робота у межах цього кластеру спрямована на визначення задатків абітурієнтів до педагогічної діяльності на основі моделі компетенцій та бажаного технологічного фаху, що дозволяє закладам професійної освіти отримати сучасного компетентного педагога професійного навчання за потрібною спеціалізацією.

Список використаних джерел інформації:

1. Бєбко С.В. Кластеризація освітнього простору та створення міжнародних консорціумів. Економіка та суспільство. 2020. Вип. 22 . С.1-6. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-65>
2. Матяш Т. В Україні створять 100 навчально-практичних центрів на базі закладів профосвіти. URL: https://lb.ua/society/2023/11/03/582588_ukraini_stvoryat_100.html
3. Короткова Л. І. Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера: теоретичні і методичні основи : монографія / за наук. ред. Радкевич В. О. Запоріжжя : Просвіта, 2020. 558 с.
4. Решетняк О. І., Заїка Ю. А. Економічний механізм формування освітніх кластерів в Україні : монографія / Нар. укр. акад., [каф. економіки та права]. Харків : Вид-во НУА, 2018. 204 с.